

העצורים העזתים של "צוק איתן" ממתנינים לסינון בשדה תימן

כ-270 פלסטינים נעצרו מתחילת המהלך הקרקעי. אלה שנותרו בידי ישראל - מספרם לא ברור - ממתנינים לחלוקה בין "לא מעורבים" ל"לוחמים בלתי חוקיים"

גילי כהן, עמירה הס 10:03 25.07.2014

בשבוע הפלישה הקרקעית עצר צה"ל כ-270 פלסטינים ברצועה, לפי מקורות צבאיים כ-150 מהם שלשום, באזור רפיח. לדברי קצין בכיר, אותם 150 פלסטינים נעצרו ללא התנגדות כשהיו בבתייהם. מרבית העצורים שוחררו, אמר המקור הצבאי, לאחר שלא נמצא קשר בינם לבין קבוצות פלסטיניות חמושות. הוא לא ציין את מקום מעצרו, אך המרכז הפלסטיני לזכויות אדם ציין שהצבא התפרש והתמקם בכפר שוכה שממזרח לרפיח, אחרי שכבר פשט עליו לפני כמה ימים. תחקירני השטח של המרכז מדווחים כי בהתפרשותו שלשום בשטח שוכה עד לשדה התעופה ההרוס, הרס כוח צה"ל בתים רבים ושטחים חקלאיים. יש להניח שהעצורים הם מאזור זה, אך אמש לא היה אפשר לברר זאת סופית.

עורכי דין בישראל, העובדים בתיאום עם ארגוני זכויות אדם ברצועה, נערכים להיפגש עם העצורים. על 20 מהם, הנמצאים בחקירת שב"כ בכלא שקמה, הוטל איסור פגישה עם עורך דין. בני משפחה ברפיח, שעשרה מבניה עצורים, התקשרו אתמול לעורך הדין מוחמד ג'בארין (שנמצא בקשר עם ארגון זכויות האדם מיזאן) וביקשו שייצג אותם. בנוסף הוא מחכה להסרת המניעה כדי להיפגש עם חלק מהנחקרים באגף השב"כ בשקמה. דליה קירשטיין, מנהלת "המוקד להגנת הפרט" בירושלים, ניסתה לברר שמות של עצורים אצל המרכז הפלסטיני לזכויות אדם. נאמר לה שאין כעת כל אפשרות לאתר נעדרים ולקבוע מי הרוג, מי עקור ומי עצור: לא כל הגופות זוהו, לא כל הגופות חולצו מההריסות, אין יודעים מי קבור עדיין תחת ההריסות ומי נעצר, בשל ההפצצות התנועה בין מקומות שונים קשה, וקשה לברר פרטים אצל ציבור העקורים הסובל מטראומת המנוסה מההפצצות ומאובדן קרובי משפחה.

צה"ל הכשיר את מחנה "שדה תימן" בנגב כמקום הכליאה של העצורים הפלסטינים, כפי שהיה במתקפת 2008-2009, "עופרת יצוקה". הכשרת מחנה זה נעשית בהתאם ל"חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים" ולפי נהלים שקבע צה"ל ל"טיפול בלוחמים לא חוקיים". החוק יצר סוג של מעצר מינהלי בלא הליכי משפט תקין של פלסטינים עזתים, שמאז 2005 אינם תחת ממשל צבאי ישראלי. החוק מעניק לרמטכ"ל סמכות להוציא צו המורה על כליאה בלתי מוגבלת בזמן של אדם אם יש לו "יסוד סביר להניח כי כלוא הוא לוחם בלתי חוקי, וכי שחרורו יפגע בביטחון המדינה".

לפי ניסיונו של ג'בארין, שייצג רבים מעצורי "עופרת יצוקה", ב"שדה תימן" מבצעים צה"ל והשב"כ סינון בין מי שהם מכנים "לא מעורבים", כלומר מי שאין להם קשר לקבוצות חמושות, לבין אחרים, שמוגדרים כ"לוחמים בלתי חוקיים". ב-2009 ארך תהליך סינון זה כשבוע, אומר ג'בארין. מחנה הכליאה "שדה תימן" נמצא באחד מבסיסי פיקוד דרום, ויכול לקלוט עד 500 עצורים. אל"מ במילואים שמעון מלול, שאחראי על פעילות המשטרה הצבאית באזור, אמר לעיתון "במחנה" שאת

המתקן מפעילה פלוגת "שבויים" של המשטרה הצבאית, הכוללת חיילי מילואים. מקורות צבאיים אמרו אתמול ל"הארץ" שהעצורים משלשום נמצאים כעת במתקני המשטרה הצבאית ונחקרים על ידי כוחות הביטחון. הם עוברים תחקור על ידי אנשי יחידת 504. אלו מעבירים את המידע שנמסר לאנשי השב"כ, ובהתאם לכך מחליטים אם ישנו חשד למעורבות בפעילות של ארגון חמוש, או שאפשר להשיג מאותו עצור מידע נוסף. במידה וכן, אותם פלסטינים מוגדרים כ"חשודים בפעילות טרור" ונלקחים לחקירה. אחרת, הם משוחררים. בתמונות שפורסמו אתמול באתר "וואלה" תועדו עצורים פלסטינים בדרכם לישראל, בבגדים תחתונים, חלקם יחפים. בתמונות שפורסמו ברשתות חברתיות רואים את הפלסטינים לאחר שהגיעו למתקן המעצר בישראל, כשהם לבושים במדים כחולים ומרביתם מכוסי עיניים. לפי מקורות צבאיים, כוחות צה"ל עצרו בתחילת המתקפה הקרקעית בחאן יונס כמה פלסטינים, שבתחקור ראשוני בשטח התעורר החשד כי הם פעילי הזרוע הצבאית של חמאס. הם הועברו לחקירת שירות הביטחון הכללי, שמסר כי מדובר בפעילים ביחידת שיגור הרקטות של חמאס, בגזרת חאן יונס, ושברשותם נתפס ציוד להכנת מטענים ושיגור רקטות. כמו במתקפה הנוכחית, גם ב"עופרת יצוקה" התבררו רוב הפלסטינים שעצר צה"ל כמי שאינם קשורים בארגונים חמושים פלסטינים. מתוך כ-250 עצורים שוחררו אז תוך כמה ימים כמאתיים, סיפר ל"הארץ" עו"ד ג'בארין. בתהליך הסינון הוכרזו 30 מהם כ"לוחמים בלתי חוקיים". 15 מהם שוחררו ביום הארכת המעצר (14 יום אחרי שנעצרו), והשאר היו כלואים עד שנתיים, כששופט מחוזי מאשר את המשך המעצר כל שישה חודשים. עוד 20 עצורים הובאו ב-2009 לחקירת שב"כ ונפתחו נגדם הליכים משפטיים, שבסופם שוחרר אחד מהם ו-19 הורשעו ונדונו לתקופת מאסר שונות - הארוכה שבהן של 24 שנים.

חוק "כליאתם של הלוחמים הבלתי חוקיים" התקבל בכנסת ב-2002, ונועד לאפשר את המשך כליאתם של מוסטפא דיראני והשייח' עבד אל-כרים עובייד, אזרחים לבנונים שישראל חטפה והחזיקה במעצר מינהלי. החקיקה נדרשה מכיוון ששנתיים קודם לכן פסק בית המשפט העליון שהמדינה אינה רשאית להחזיק בהם עוד במעצר מינהלי כקלפי מיקוח לצורך החזרת שבויים ישראלים. ב-2004 הם שוחררו בעסקת חילופי שבויים וגופות.

ב-12 בספטמבר 2005, לאחר פינוי המתנחלים מרצועת עזה במסגרת ההתנתקות, הכריזה ישראל על סיום הממשל הצבאי ברצועה. עם ההכרזה פג תוקפו של צו המעצרים המינהליים שהיה תקף עד אז ברצועה. בו ביום הוציא הרמטכ"ל דאז, דן חלוץ, צווי כליאה מתוקף חוק הלוחמים הבלתי חוקיים לשני תושבי עזה שהוחזקו במעצר מינהלי. מאז משמש החוק בעיקר לכליאתם של פלסטינים תושבי הרצועה - כאלה שנעצרו בפעולות נקודתיות של צה"ל נקודתיות בשטח או מי שהוחזקו עוד קודם כאסירים שפוטים, ועם מועד שחרורם הוכרז עליהם כלוחמים בלתי חוקיים שיש להמשיך ולהחזיק במעצר. במלחמת לבנון השנייה עצרה ישראל עשרה לבנונים מתוקף החוק, ושניים מהם נותרו במעצר עד 2008. החוק אינו תקף בגדה המערבית, שבה חל החוק הצבאי הישראלי.

החוק מגדיר "לוחם בלתי חוקי" כאדם שנטל חלק בפעולות איבה נגד מדינת ישראל, בין במישרין ובין בעקיפין, או נמנה עם כוח המבצע פעולות איבה נגד מדינת ישראל שלא מתקיימים לגביה התנאים המקנים מעמד של שבוי מלחמה במשפט ההומניטארי הבינלאומי.

ב-2008 נוסף לחוק תיקון המתייחס למקום הכליאה וקובע ארבע חלופות: האחת היא "מקום שקבע שר הביטחון בצו" והיתר - בתי סוהר אזרחיים וצבאיים ומתקני מעצר קיימים. בצווים של שרי הביטחון נקבע שדה תימן כמקום הכליאה. בפקודת "הטיפול בלוחמים בלתי חוקיים" שנמצאת בקובץ הפקודות של המטכ"ל נכתב שהיקף הפעילות שבמסגרתה מתבצעים המעצרים משתנה, "והוא עשוי לנוע

ממבצע מעצרים 'נקודתי' ואיסוף עצורים מסוימים על בסיסי מידע מודיעיני פרטני ועד למבצע מעצרים 'נרחב' ואיסוף כלל הגברים המתגוררים באזור מסוים ובחתך גילאים מסוים. מעצרים משני הסוגים הללו אף צפויים להתבצע גם כחלק ממימוש התוכניות האופרטיביות של צה"ל. כמו כן מעצר יכול להתבצע גם כחלק מהלחימה עצמה, כאשר פעילי הטרור נכנעים או נפצעים".